

Džejms Metju Bari

Petar Pan

Preveo
Aleksandar V. Stefanović

■ Laguna ■

Naslov originala:

James Matthew Barrie
PETER PAN

Copyright © 1937 Great Ormond Street Hospital for Children,
London

Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

Illustration Copyright © 2007 by Predrag Petrović

Autorova beleška

Malo sam menjao istoriju. Drugarski bataljoni stvarno su postojali, baš kao što je ovde opisano, i predstavljali su istinski naivan izum koji je pomagao da se jednom jedinom granatom zbriše čitavo pokolenje mladića neke gradske četvrti ili sela. Ali taj običaj je iskorenjen u leto 1916, u vreme Prve bitke na Somi. Prvog dana te bitke poginulo je devetnaest hiljada britanskih vojnika.

„Tomas Etkins“ *jeste* bilo ime korišćeno na obrascima u britanskoj vojsci i „Tomi Etkins“ je zaista postao nadimak za britanske vojnike.

U ratu su sigurno učestvovali i neki pravi Tomiji Etkinsi. Ova knjiga je posvećena njima – ma gde bili.

SADRŽAJ

1. Petar se pojavljuje	9
2. Senka	21
3. Krećemo, krećemo!	33
4. Let	50
5. Ostrvo postaje stvarnost	62
6. Kućica	76
7. Dom ispod zemlje	87
8. Laguna sirena	96
9. Nedodîn-ptica	112
10. Srećni dom	117
11. Vendina priča	126
12. Decu su odveli	137
13. Verujete li u vile?	143
14. Gusarski brod	154
15. „Ovoga puta, Kuka ili ja“	163
16. Povratak kući	176
17. Kada je Vendi odrasla	187

1.

Petar se pojavljuje

Sva deca, osim jednog deteta, rastu. Deci vrlo brzo postaje jasno da će porasti, a Vendi je do tog saznanja došla ovako: jednom, kada je imala dve godine, igrajući se u bašti, ubrala je dva-tri cvetića i otrčala majci. Mora biti da je izgledala divno, jer je gospođa Darling stavila ruku na grudi i uzviknula: „Oh, kada bi samo zauvek ostala takva!“ To je bilo sve što joj je mati rekla, ali od tog trenutka Vendi je znala da mora porasti. Kada se napune dve godine, to se nekako uvek sazna. Druga godina je početak kraja.

Svi znaju da su oni živeli u kući br. 14, i dok Vendi nije došla na svet njena mama je bila najvažnija osoba. Bila je to jedna divna gospođa, romantičnog duha, sa slatkim ustima uvek spremnim na zadirkivanje. Njen romantični duh bio je kao one kutijice što nam ih donose sa zagonetnog Istoka, smeštene jedna u drugu, i koliko god da ih

čovjek vadi, uvek se tu nađe još jedna; a na njenim slatkim usnama spremnim na zadirkivanje lebdeo je poljubac koji Vendi nikada nije mogla da uhvati, premda je on bio tu, savršeno vidljiv u desnom uglu usta.

Gospodin Darling je nju ovako osvojio: mnoga gospođa, koja su bila mladići u vreme kada je ona bila devojka, otkrili su da su se u nju istovremeno zaljubili, te su svi pohitali njenoj kući da je prose svi sem gospodina Darlinga, koji je seo u fijaker i prvi upao u njenu kuću i tako je osvojio. Osvojio je sve osim one poslednje kutijice i poljupca. Za kutijicu nikada nije ni saznao, a od pokušaja sa poljupcem vremenom je odustao. Vendi je mislila da je Napoleon mogao da na njega računa, ali ja ga zamišljam kako je pokušao da ga dobije i zatim izleteo besan, zalupivši vrata za sobom.

Gospodin Darling se ponekad hvalio pred Vendi da ga njena mama ne samo voli, već i poštuje. On je bio od onih mudrih ljudi koji se razumeju u berzanske izveštaje. O tome naravno niko ništa ne zna, dok je to njemu, izgleda, bilo sasvim jasno, pošto je često govorio kako su efektive u porastu, a deonice u padu, saopštavajući to na takav način da bi svaka žena morala da ga poštuje.

Gospođa Darling se venčala u belom, i u početku je besprekorno, gotovo razdragano vodila knjigovodstvo, kao da je u pitanju bila neka igra; beležila je sve, ne izostavljajući ni jedan prokelj; ali malo-pomalo iz računa su počele da nestaju i čitave glavice karfiola i umesto njih da se pojavljuju crteži novorođenčadi bez lica. Crtala ih je po knjizi umesto da sabira. To su bile slutnje gospođe Darling.

Prvo je na svet došla Vendi, zatim Džon, pa Majkl.

Nedelju ili dve po Vendinom rođenju bilo je neizvesno da li će moći da odneguje ovo dete, jer ono je predstavljalo jedna usta više koja je valjalo hraniti. Gospodin Darling se strašno ponosio njome, ali budući veoma čestit čovek, seo je na ivicu kreveta gospođe Darling i držeći je za ruku sračunavao troškove, dok je ona molećivo gledala u njega. Htela je da po svaku cenu okušaju sreću; ali on nije mogao tako, već je morao da uzme olovku i hartiju, i ako bi ga ona zbunjivala svojim primedbama, počinjao je sve iznova.

„Nemoj da me sada prekidaš“, molio je on. „Ovde imam jednu funtu i sedamnaest šilinga, i dve funte i šest u kancelariji; ako prestanem da pijem kafu u kancelariji, to će biti, recimo, deset šilinga, što čini dve funte, devet šilinga i šest penija, sa tvojih osamnaest funti i tri šilinga, to iznosi tri, devet i sedam, uz mojih pet funti, nula, nula na čekovnoj knjižici, to iznosi osam, devet i sedam... Ko se to gura?... Osam, devet, sedam, tačka i sedam prenosim... čuti, mila... dodaj tome funtu koju si pozajmila onom čoveku što je došao na vrata ... budi mirna, dete... tačka i prenosim dete... eto, uspela si da me zbuniš!... Kažem: devet funti, devet šilinga i sedam penija?... Jesam li rekao devet, devet, sedam? Da, rekao sam devet, devet, sedam; e, pitanje je da li možemo da izdržimo celu godinu sa devet funti, devet šilinga i sedam penija?“

„Sigurno da možemo, Džordže“, uzviknula je. Ali Vendino prisustvo je uticalo na njeno mišljenje, dok je on bio, zaista, čvršćeg karaktera od nje.

„Nemoj da zaboraviš zauške“, opomenu je on skoro preteći, i opet nastavi dalje. „Zauške, jedna funta, toliko sam stavio, ali usudujem se da kažem da će to pre iznositi

trideset šilinga... čuti... male boginje funtu i pet, ovčije boginje pola gvineje, to čini dve funte, petnaest šilinga i šest penija... nemoj da odričeš prstom... veliki kašalj, recimo petnaest šilinga“... I i to bi se tako nastavljalo svaki put uz novo dodavanje; ali na kraju, Vendi je sve to prebrodila; zauške su odnele samo dvanaest funti i šest penija, dok su obe vrste boginja lečili istovremeno.

Sa Džonom su doživljavali ista uzbuđenja, dok je Majkl prošao na jedvite jade. Ipak, odgojiše ih obojicu, i ubrzo ste mogli videti kako sve troje idu u zabavište gospođice Fulsam, i to u pratnji dadilje.

Gospođa Darling je volela da sve bude kako treba, dok je gospodin Darling strastveno nastojao da se ni u čemu ne razlikuje od svojih suseda, zbog čega su, naravno, držali i dadilju. Pošto su bili siromašni, njihova dadilja je bila divan njufaundlendski pas, kuja koja se zvala Nana. Ona je bila bez gospodara sve dok je Darlingovi nisu uzeli u službu. Nana je, međutim, smatrala da su deca veoma važna, i Darlingovi su se upoznali sa njom u Kensingtonskom parku gde je ona uglavnom provodila veći deo svog slobodnog vremena zavirujući u dečja kolica, dok su je nebrižljive dadilje strašno mrzele pošto ih je ona pratila sve do kuća i tužakala ih njihovim gospođama. Pokazalo se da je ona pravo blago od dadilje. Kako je samo savesno opominjala decu da je vreme kupanja; a bila bi na nogama u svako doba noći samo ako bi neki od njenih štićenika pustio i najmanji glas u snu. Naravno, njena štenara je bila smeštena u dečju sobu. Imala je dar da oceni kada je kašalj takve prirode da bi se trebalo zabrinuti, a kada je opet potrebno staviti deci samo čarapu oko vrata. Do svog sudnjeg dana

verovala je u starinske lekove, kao što je ravedov list, te je potcenjivala sva ona novotarska nagvaždanja o bacilima i tome slično. Kada bi pratila decu u školu, bilo je to kao da prisustvujete pravom času lepog ponašanja. Ako su deca bila pristojna, išla je smireno pored njih, a skrenu li samo u stranu, za čas ih je vraćala u red. U danima kada je Džon trebalo da igra lopte, nijednom ne bi zaboravila njegov džemper, a za slučaj kiše, u ustima je obično nosila kišobran. U prizemlju zabavišta gospođice Fulsam nalazila se jedna soba u kojoj su dadilje sačekivale decu. One su sedele na klupama, dok bi Nana ležala na podu; u tome je bila sva razlika. One su se pravile da ne primećuju njeno prisustvo, kao da je njen društveni položaj bio niži od njihovog, dok je ona prezirala njihova blebetanja. Nikako nije volela da prijateljice gospođe Darling zaviruju u dečju sobu, a ako bi slučajno i navratile, ona bi hitro promenila Majklu opršnjak i stavila mu onaj sa plavim gajtanima, dovela bi u red Vendi i zagladila kosu Džonu.

Teško da bi iko bolje pazio na decu od nje, i to je gospodinu Darlingu bilo jasno, mada je pokatkad s nelagodnošću razmišljao šta li na sve to kažu susedi.

Morao je da vodi računa o svome ugledu u varoši.

Njemu je Nana zadavala brige i na još jedan način. Katkad mu se činilo da ga baš mnogo ne voli. „Ja znam da te ona strašno voli, Džordže“, ubeđivala ga je gospođa Darling, i pri tom je davala deci znak da budu naročito ljubazna prema ocu. A onda su sledile divne igre u kojima je i Liza, pored Nane jedina pomoć u kući, mogla ponekad da učestvuje. Kako je samo izgledala sićušna u onoj svojoj dugoj suknji i sa kapicom za služavke na glavi, premda se

prilikom prijema u službu zaklela da više nikada neće imati deset godina. Kako su bučne bile te igre! A najveselija od svih bila je gospođa Darling koja se živahno okretala na prstima tako da je od nje mogao da se vidi samo onaj njen poljubac; i ako biste se tog trenutka bacili na nju, možda biste ga i ugrabili. Nije bilo prostodušnije, srećnije porodice, sve dok se nije pojavio Petar Pan.

Gospođa Darling je prvi put saznala za Petra Pana dok je sređivala misli svoje dece. Nije nimalo neobično što svaka dobra mati uveče, kad deca legnu da spavaju, počne da pretura po njihovim mislima sređujući ih za sutrašnji dan, stavljajući na pravo mesto mnoga zbivanja koja su se dogodila tokom dana. Kad bi samo moglo da ne zaspi (što je, naravno, nemoguće), svako dete bi zateklo svoju majku kako se time zanima i videlo da je to vrlo zabavan prizor. To je isto kao kad se sređuju fioke. Mislim da bi je videlo kako kleči osmehnuta nad nekom od dečjih stvarčica, iščudavajući se gde li je samo njeno dete, za ime sveta, iščeprkalo ovo ili ono, i nailazeći tako na neka prijatna, a i neka neprijatna otkrića; videlo bi je kako prinosi stvarčicu obrazu milujući je kao mače, sklanjajući je odmah potom od pogleda. I kada se ujutru dete probudi, lakomislene i zle strasti sa kojima je otišlo na spavanje, svijene su u malo klupko i složene tamo negde na dno detinje svesti, dok na vrhu, divno provetrene, ostaju samo lepe misli, spremne da dete u njih uskoči. Ne znam da li ste ikad videli sliku nečijih misli. Lekari katkad nacrtaju poneki deo našeg tela, i taj crtež može da bude vrlo zanimljiv; međutim, naterajte ih da vam naprave crtež misli jednog deteta i ova će ispasti ne samo zbrkana, već će se i stalno vrteti u krug. Na njemu

će se videti cik-cak linije, kao krivulje kojima se na bolesničkoj listi obeležava temperatura; to su, po svoj prilici, putevi na ostrvu, jer Zemlja Nedodija je uvek, manje-više, ostrvo s čudnovatim velikim, tu i tamo mrljama, koralnim grebenima i gusarskim brodom na pučini, sa urođencima i samotnim skrovištima, patuljcima koji su skoro uvek krojači, pa onda pećinama sa rekom koja kroz njih teče, sa kraljevićem koji ima šestoro starije braće, kolibom koja samo što se nije srušila i jednom malom staricom kukastog nosa. Kada bi to bilo sve, taj crtež ne bi ni bilo tako teško načiniti, ali tu su i prvi dan u školi, pa veronauka, očevi, okrugli ribnjak, ručni rad, ubistva, vešanja, pa rod, broj i padež, dan kada se spremaju kolači od čokolade, onda prve naramenice, kaži a-a-a, tri penija kad sam izvadiš zub, i tako dalje. Sve ovo je možda ili deo ostrva ili pak jedne druge mape-crteža koja viri ispod, i sve to tako zbrkano, poglavito stoga što je sve u pokretu.

Naravno, sve Zemlje Nedodije dosta se razlikuju. Džonova Nedodija je imala jednu lagunu, na primer, i puno flaminga koji lete iznad nje, na koje on puca iz puške, dok je u Majklovoj, s obzirom na njegove godinice, jedan flamingo iznad koga lete lagune. Džon je živeo u čamcu koji je prevrnut ležao na pesku, Majkl u vigvamu, a Vendi u kućici od vešto prošivenog lišća. Džon nije imao prijatelja, Majkl je imao prijatelje, ali samo preko noći, dok je Vendi imala malog vučića koga su roditelji napustili; međutim, sve Zemlje Nedodije liče jedna na drugu kao da su iz iste porodice, i kada biste ih poređali u jedan red, videli biste da sve imaju iste noseve, i tome slično. Na te čarobne obale deca u igri neprestano izvlače svoje čunove. A i mi smo

nekada bili tamo, i još uvek možemo da čujemo šum talasa, premda se na te obale više nikada nećemo iskrcati.

Od svih ostrva sreće, Nedođija je najugodnije i vrlo zbije-no; nije veliko i protegnuto, znate već i sami, sa onim dosad-nim prostranstvima i razdaljinama koje razdvajaju jednu pustolovinu od druge, već je sve to lepo na jednom mestu. Kada se preko dana igrate na njemu sa stolicama i čaršavom, ono je vrlo mirno, ali na dva minuta pred spavanje postaje blisko stvarnosti. Zato i postoje noćne svetiljke.

Ponekad, prilikom takvih putovanja kroz glavice svoje dece, gospođa Darling bi nailazila na stvari koje joj nisu bile sasvim jasne, a među ovima najviše je zbunjivala reč Petar. Ona nije poznavala nikakvog Petra, a ipak se ovaj vrzmao po Džonovoj i Majklovoj glavi, dok su Vendine misli bile njime potpuno zaokupljene. Ovo ime se isticalo ispisano krupnijim slovima od bilo koje druge reči, i dok je gospođa Darling uporno u njega gledala, osećala je da ova reč ima čudno kočoperan izgled.

„Da, on je prilično kočoperan“, sa žaljenjem se složila Vendi. A mama je i dalje navaljivala s pitanjima:

„Ali, ko je on, dušo?“

„Znaš, mamice, to je Petar Pan.“

Gospođa Darling najpre nije mogla da se priseti, ali prenoseći se mislima u svoje detinjstvo, jedva je uspela da u svome sećanju pronađe nekog Petra Pana o kome se pričalo kako živi u carstvu vila. O njemu su kružile čudno-vate priče, kao ona da ga posle smrti nekog deteta jedan deo puta on prati, da se ovo ne bi uplašilo. U to vreme verovala je da je Petar zaista živo stvorenje, ali sada, kada

je već bila udata i razumna, prosto je sumnjala da takva ličnost uopšte postoji.

„A osim toga“, rekla je svojoj Vendi, „trebalo bi da je on već odrastao čovek.“

„A ne, on nije odrastao“, pouzdano ju je ubeđivala Ven-di, „baš je mog rasta.“ Time je htela reći da je on njenog uzrasta i duhom i telom. Ona nije znala otkud to zna, tek znala je.

Gospođa Darling je potražila savet od gospodina Dar-linga, ali ovaj se samo s nipodaštavanjem nasmejao.

„Zapamti“, rekao je, „to je nekakva besmislica kojom im Nana puni glave; takve misli i mogu samo psima pasti na pamet. Ništa se ti za to ne brini, sve će to proći.“

Ali to nije prošlo tek tako. Ubrzo je taj dečak koji je samo stvarao neprilike, priredio gospođi Darling pravo uzbuđenje.

Deca mogu da dožive i najčudnije pustolovine i da se sve to svrši kao da ništa nije ni bilo. Na primer, njima se dešava da se tek prisete, i to posle nedelju dana, kako su u šumi sreli svog umrlog oca i malo se sa njim igrali. Jednog jutra Vendi, baš tako uzgred, otkri nešto vrlo uznemiruju-će. Na podu u dečjoj sobi ležalo je nekakvo lišće sa drveta, koje se tu sigurno nije nalazilo kada su deca polazila na počinak. Gospođa Darling se baš iščuđavala posmatrajući ga, kad Vendi s pokroviteljskim osmehom reče:

„Sigurna sam, to je opet onaj Petar Pan!“

„Šta hoćeš time da kažeš, Vendi?“

„Baš je nevaljao što nije počistio sobu“, reče Vendi s uzda-hom. Ona je bila uredno dete.

Ona objasni, kao da se to samo po sebi razume, kako veruje da Petar katkad navraća noću u dečju sobu, seda na ivicu njenog kreveta i svira joj na svojoj frulici. Nažalost, uvek je spavala, te tako nije mogla da kaže otkud to zna; tek znala je.

„Kakve to besmislice govoriš, zlato moje? Niko ne može da uđe u kuću a da prethodno ne kuca na vrata.“

„Ja mislim da on ulazi kroz prozor“, odgovori Vendi.

„Ali, mila moja, mi živimo na trećem spratu.“

„A zar se lišće nije nalazilo na korak od prozora, mamice?“

To je bilo tačno; lišće je nađeno vrlo blizu prozora.

Pošto je Vendi sve ovo smatrala vrlo prirodnim, gospođa Darling nije znala šta da misli, a nije dolazio u obzir ni izgovor kako je sve to samo san.

„Čedo moje“, uzviknu majka, „a zašto si dosad ćutala o tome?“

„Zaboravila sam“, reče Vendi nemarno. Žurila je na doručak.

Oh, sigurno, biće da je ona to samo sanjala.

Ali, s druge strane, šta ćemo s lišćem. Gospođa Darling ga je pažljivo ispitala; lišće je bilo glatko, i ona je bila sigurna da takvo ne raste ni na jednom drvetu u Engleskoj. Puzila je po podu sa svećom u ruci i buljila u njega ne bi li našla nečije tragove. Lupkala je žaračem unutar kamina i kuckala po zidovima. Uzela je pantljiku i izmerila visinu od prozora do prizemlja kuće, i bio je to okomit pad od nekih desetak metara, na kome nije bilo ni jednog jedinog odluka po kome bi neko mogao da se uspuže gore.

Nema sumnje, Vendi je to sanjala.

Ali Vendi to nije sanjala, kako je to već sledeća noć pokazala, noć za koju se može reći da je predstavljala početak neobičnih doživljaja ove dece.

Te noći su sva deca, kao i uvek, bila u krevetu. Baš te večeri Nana je imala slobodan izlaz, tako da je gospođa Darling sama okupala decu i potom im pričala priče sve dok jedno za drugim nisu opustili ručice, koje je ona držala, i odlebdeli u zemlju snova.

Sve troje su bili tako bezbedno i ugodno smešteni da se ona sada samo osmehnu svojim strahovanjima, smireno sede pored vatre, i poče da šije.

Radila je nešto Majklu koji je za rođendan trebalo da počne da nosi košuljice. Pored vatre je, međutim, bilo toplo, dok je dečja soba bila slabo osvetljena trima noćnim svetiljkama, tako da se rad ubrzo našao na krilu gospođe Darling. Onda joj glava klonu, oh, tako slatko. Bila je zaspala. Pogledajte samo njih četvoro: Vendi i Majkl tamo, Džon ovde, a gospođa Darling pored vatre. Tu bi trebalo da gori i četvrta svetiljka.

Dok je spavala, usnila je san. Sanjala je kako se Nedodija sasvim približila i kako se iz nje pojavio jedan čudan dečak. Nije se zbog njega uznemirila, jer je pomislila da ga je već ranije bila videla na licu mnogih žena koje nisu imale dece. Možda se on može videti i na licu nekih majki. Međutim, u njenom snu on je bio razredio maglu koja obavija Nedodiju i ona je mogla da vidi kako Vendi, Džon i Majkl vire kroz jednu pukotinu.

Sam po sebi, san bi bio beznačajan, ali dok je ona sanjala, prozor na dečjoj sobi se najednom otvori i jedan dečak se stvori na podu. Pratila ga je nekakva čudna svetlost, ne

veća od pesnice, koja se strelovito kretala po sobi kao da je živo biće: ja mislim da je baš ta svetlost prenula gospođu Darling iz sna.

Ona najpre uzviknu, a onda spazi dečaka, i nekako joj odmah bi jasno da je to Petar Pan. Da smo se tamo našli vi, ja ili Vendi, primetili bismo da on mnogo liči na poljubac gospođe Darling. Bio je to ljubak dečak, odeven u ode-
lo od glatkog lišća i smole koju ispušta drveće. Međutim, najzanosnije na njemu je bilo to što je još uvek imao sve mlečne zube. Kad je video da se pred njim nalazi jedno odraslo stvorenje, škrgutnuo je na nju svojom malom niskom bisera.

2.

Senka

Gospođa Darling vrisnu i, kao na poziv zvona, vrata se otvoriše i Nana uđe vraćajući se iz varoši. Ona zareža, bacivši se na dečaka koji lagano iskoči kroz prozor. Gospođa Darling iznova vrisnu, uplašivši se za njega, pošto pomisli da je slomio vrat, te istrča na ulicu da potraži njegovo malo telo, ali od njega ni traga ni glasa. Pogleda gore, ali u mrkloj noći mogla je samo da vidi nešto što je ličilo na zvezdu padalicu.

Vratila se u sobu i zatekla Nanu sa nečim u ustima: bila je to dečakova senka. Dok je iskakao kroz prozor, Nana je ovaj brzo zalupila; Petra nije uspela da uhvati, ali zato njegova senka nije imala vremena da pobegne; prozor se zalupio i sprečio joj odstup.

Možete biti sigurni da je gospođa Darling pažljivo pregledala senku, ali na njoj nije našla ništa neobično.